

mesajul tronului, răspuns din care consulul dă următorul citat, singurul din întreg manuscrisul ce are peste 25 de pagini: „Adunarea electivă atestă că poporul român și domnul său sînt strîns uniți într-un singur și același gînd... Țara a fost și va fi totdeauna cu altelea voastră“. Încheind citatul d'Avril remarcă: „Adunarea electivă ia act de declarația relativă la prințul străin“⁴⁸. Să fi înțeles și consulul că domnitorul Cuza a păstrat tronul atît timp cît națiunea i l-a încredințat și l-a părăsit cînd necesitatea națională i-a impus-o?

Mărturiile documentare prezentate mai înainte, fără a modifica datele și evenimentele istorice cunoscute, contribuie, credem noi, la o mai bună cunoaștere a epocii lui Al. I. Cuza. Ele sînt o dovadă de netăgăduit a interesului de care s-a bucurat problema românească în contextul european al vremii cînd, așa cum spunea ministrul de externe englez, națiunile doreau să-și înlăptuiască unitatea și să-și obțină independența.

Domnia lui Al. I. Cuza, cel care a înțeles exact misia încredințată de națiune, ne apare ca o epocă plină de frămîntări, de căutări și de izbînzii pentru națiunea română. Cu atît mai mari sînt meritele lui Cuza, desăvîrșit reprezentant al idealurilor românești, dacă avem în vedere că în condițiile internaționale dificile, el a reușit, prin reformele sale, să pună bazele statului român modern și a deschis căi largi pentru desăvîrșirea Unirii și cucerirea Independenței.

65 de ani de la Marea Unire. Contribuții editoriale ale Arhivelor Statului

EMILIA POȘTĂRIȚĂ

În sfera multiplelor preocupări ale D.G.A.S. activitatea editorială este consacrată în mod statornic unor momente de referință din istoria României.

Volumele de documente externe *Unitatea națională în conștiința europeană* și *Desăvîrșirea unității național-statale a poporului român* evidențiază, în lumina unor noi și bogate surse documentare, importanța și implicațiile în timp și în spațiu ale unui amplu proces istoric obiectiv, cu rădăcini adînci în istoria noastră milenară: Unirea Principatelor Române și înlăptuirea statului național unitar român în hotarele întregului teritoriu locuit de români, țel dominant în jurul căruia s-au concentrat în secolele XIX și XX întreaga luptă și toate năzuințele națiunii române.

Obiectivele științifice urmărite de aceste volume circumscriu preocupările majore legate de reflectarea permanenței ideii de Unire, strîns legată de cea de independență națională și libertate socială, și principalele etape ale luptelor sociale și naționale desfășurate secole de-a rîndul de români prin acțiuni energice și hotărâte întreprinse pe plan intern și extern.

Bogatul material documentar extern, expresie a interesului european pentru problema românească, reflectă unanimitatea aprecierilor privind înlăptuirea Unirii ca năzuință statornică a poporului român, rezultat al puternicei afirmări a voinței și acțiunii sale hotărâte.

Acest eveniment de răsunset internațional se găsește pe larg oglindit în corespondența unor conducători de state, membri ai guvernelor, oameni politici și diplomați, militari, oameni de știință și cultură, punînd în evidență larga

⁴⁸ Ibidem.

rezonanță a ideii de Unire în conștiința întregului popor român, plasarea luptei pentru înfăptuirea marelui deziderat în contextul european.

Prezentind în mod frecvent faptele și evenimentele în geneza și în dezvoltarea lor, documentele cuprinse în volumele amintite, deși datează din anii 1848—1918, relevă pe plan continental conștiința unității de origine și neam, de limbă, de cultură și obiceiuri, de structură și istorie, viețuirea neîntreruptă a românilor pe teritoriul lor național, precum și legăturile permanente ce au existat între toate provinciile românești.

Pe fondul unor probleme sociale și naționale asemănătoare existente în Țările Române, obiectivele și inițiativele comune de luptă, acțiunile de coordonare, de colaborare și sprijin reciproc se găsesc evidențiate în multe documente prezentate în volume.

Importante surse de referință prezintă năzuința refacerii statului unitar, eliberat de opresiunea străină, în care românii să-și poată afirma pe deplin individualitatea în cadrul umanității. Această idee dominantă a întregii istorii naționale este remarcată de toți oamenii politici europeni care au analizat realist cum s-a reflectat ea în gândirea politică și culturală, în planurile militare și diplomatice ale înaintașilor noștri, devenind obiectiv programatic al politicii interne și externe a națiunii române.

Un număr impresionant de documente provenite din arhivele diferitelor țări surprind, pe baza unor temeinice analize istorice, drepturile imprescriptibile ale poporului român, natura raporturilor cu Poarta, natura tratatelor încheiate cu Rusia și Turcia, revendicările vizând unitatea și independența în timpul revoluției din anii 1848—1849, programele mișcării unioniste, dorințele Divanurilor ad-hoc, cererile formulate de români la congrese și în conferințe internaționale și mai ales întreaga activitate politică și diplomatică ce a pregătit înfăptuirea și desăvîrșirea Unirii.

Toate documentele permit lărgirea investigării și definirii faptelor de care se leagă procesul istoric unic al Unirii și desăvîrșirii unității național-statale.

Așadar, studierea rolului important pe care l-au jucat Țările Române, în contextul politic internațional, modul în care marile puteri s-au implicat în rezolvarea „chestiunii române”, termen devenit cotidian la vremea respectivă, constituie o preocupare a cabinetelor diplomatice și a opiniei europene.

În acest sens, documentele oferă suficiente informații care relevă poziția Franței, Rusiei, Angliei, Prusiei, Sardiniei, Austriei, Turciei, Belgiei, Serbiei etc. față de Unirea Principatelor și ulterior poziția Puterilor Antantei și a Puterilor Centrale față de desăvîrșirea unității național-statale.

Amploarea și densitatea informațiilor din izvoarele externe permit lărgirea orizontului de cunoaștere a unei problematice variate, cu implicații multiple, oferind totodată cercetării istorice, acolo unde nu se sprijină în suficientă măsură pe o documentație directă, temeiuri pentru înțelegerea acțiunilor de politică externă ale marilor puteri.

Documentele evidențiază realitatea ce definește întreaga istorie a spațiului carpato-danubian-pontic : permanența și continuitatea poporului român, originea sa și a limbii române, lupta permanentă pentru Unire cu patria mamă a românilor din Transilvania, Banat și Bucovina ; situația și drepturile românilor din provinciile istorice românești, lupta alături de români, pentru drepturi, a celorlalte naționalități asuprite de Imperiul austriac și de dubla monarhie, lupta, în general, a românilor împotriva oricărei oprimări străine.

Confirmind unele date cunoscute, aducând mărturie inedite ce permit studierea și clarificarea unor probleme dominante aflate în centrul politicii europene, volumele menționate confirmă mai presus de orice locul și ponderea problemei românești, afirmarea dreptului de voință al poporului român pe plan interna-

țional, realitatea permanentă a unității patriei impunându-se ca o cauză superioară și ca o victorie a românilor.

Documente

La 1 Decembrie 1918 peste 100 000 de români întruniți la Alba Iulia într-o impresionantă adunare hotărâu Unirea, o dată pentru totdeauna, a Transilvaniei cu România. Desăvîrșirea statului național unitar român a reprezentat încununarea luptelor de veacuri, izbînda ideilor de libertate și unitate națională izvorîte din conștiința românilor că ei toți sînt un singur neam, de aceeași origine, limbă și obiceiuri.

De la prima unire politică a Țărilor Române sub Mihai Viteazul, istoria luptei pentru făurirea edificiului național înscrie ca pietre de hotar programele și acțiunile comune ale revoluționarilor pașoptiști, unirea din ianuarie 1859, a Principatelor Române sub sceptrul aceluiași domnitor, Alexandru Ioan Cuza, cucerirea independenței României în 1877, mișcarea memorandistă din anii 1892—1894, hotărîrea României de a intra în război în anul 1916, după ce țările Antantei au acceptat să înscrie în tratatele de alianță încheiate cu ea dreptul de unire al tuturor românilor.

Documentele pe care le prezentăm în continuare — selecționate din volumele realizate de Direcția Generală a Arhivelor Statului și aflate în curs de apariție : „Unitatea națională în conștiința europeană” și „Desăvîrșirea unității național-statale a poporului român” — ilustrează aspecte din lupta pentru unire a românilor, începînd cu anul 1848.

Grupajul, realizat cu concursul arhiviștilor Elena Moisuc (doc. nr. 9, 11), Emilia Poștăriță (doc. nr. 6, 15), Ileana Chirtu (doc. nr. 3), Ielița Gămulescu (doc. nr. 8), Valentina Costake (doc. nr. 16), Eugenia Ciocan (doc. nr. 2), Dimitrie Vișcu (doc. nr. 1, 7, 10, 12, 13, 14), Tudor Bucur (doc. nr. 4), Valeriu Veliman (doc. nr. 5) și Dumitru Zaharia (doc. nr. 17) cuprinde numai traducerea românească a documentelor, textul original putînd fi studiat cu ocazia apariției volumelor amintite mai sus.

Menționăm că intervențiile autorilor în text, pentru clarificarea pasajelor mai puțin explicate, precum și datele incerte au fost marcate cu ajutorul parantezelor unghiulare {...}. De asemenea, omiterea unor fragmente care nu au legătură directă cu subiectul tratat a fost indicată prin paranteze drepte [...].

1

1848 martie 22/aprilie 3, Cluj. Raport al guvernatorului Transilvaniei, J. Teleki, adresat cancelarului aulic transilvănean la Viena, S. Iósika, despre activitatea tineretului român avînd ca scop unirea tuturor românilor în vederea realizării Imperiului dac.

1848 martie 22/aprilie 3, Cluj

667 P/1848

Nobile baron !

Excelența Sa generalul comandant de aici, baronul Anton von Puchner, prin scrisoarea din 30 martie anul curent, mi-a făcut următoarea comunicare cu caracter absolut confidențial, pe linie de serviciu : că el a fost încunoscîntat foarte